

מכותל הישיבה

עלון תורני חודשי מבית מדרשם של תלמידי ישיבת הכותל

עריכה: זיו ששון ארזי. rziv111@gmail.com	העלון מוקדש לע"נ גוטה יקוט בת איז'ה (חזן)	העלון מוקדש לע"נ סוזן בת ג'ורג'ט	אייר ה'תשע"ט	גיליון 28	יציאת השבת 20:21	כניסת השבת 19:03	פרשת במדבר
--	---	--	-----------------	--------------	---------------------	---------------------	---------------

ברכות

ליקיר בן נאים
לנישואין
עם רעות

לגפן ורון
לנישואין
עם רננה

למתנאל ביטון
(כולל) לרגל
אירוסין עם
אמונה

מזל טוב ליונה
ומיכל בודו
(כולל) לרגל
הולדת בתם

מזל טוב לחני
ורעות שטראוס
(כולל) לרגל
הולדת בתם
הבכורה

למתן ומוריה
טילים (כולל)
לרגל הולדת הבן

לנהוראי ותמר
שרים (כולל)
לרגל הולדת הבן

"ציון במשפט תפדה"

ר' אבשלום חגג • מאמר פתיחה

הנה בגמ' שבת קל"ט, א מבואר עניין זה שמפני דיינים שב'שוחד ישפוטו וכהנהיה במחיר יורו' וכו' נאמרו פסוקי החורבן של נבואת אוריה "לכן בגללכם ציון שדה תחרש, ושאינ הקב"ה משרה שכנתו על ישראל עד שיכלו שופטים ושטרים רעים מישראל וכו'.

ואמנם, גדולה מידה טובה ממידת פורענות, וא"כ מלבד הסור מרע שבדבר ההרחקה משימוש בערכאות שונים בדיני גוים אפי' הם דייני ישראל. (ע' רמב"ם הל' סנהדרין בסופם ובגור"א שם), **העשה טוב** שלאל ידינו לפעול גדולות בס"ד להשבת תורת המשפט וקביעת הדינים בין אדם לחברו בכלל, לפי דין תורה מפנינים יקרה, הודה והדרה של תורת ישראל, קרייתה היא הללה, בלימודה, שינונה וחידודה בפנינו ללמוד ולשנות לרוב ולהגות בסדרי נשים ונויקין תדיר ובחלקי טוש"ע הנ"ל במקצועיות וביסודיות. וכ' הרמב"ם (פירוש המשניות סנהד' א, ג) שהסנהדרין תשוב קודם ביאת המשיח וזה יהיה מסימניו. דהיינו השבת סמכות משפט התורה על כל חלקיה. והוא מ"ש (דברים ד, ו) **ושמרתם ועשיתם כי היא חכמתכם ובינתכם לעיני העמים** אשר ישמעון את כל החוקים האלה ואמרו רק עם חכם ונבון הגוי הגדול הזה", בפרט בתורת המשפט הדינים ע"פ התורה. ואין כבוד תורה אלא לעשות ע"פ חוקיה ומשפטיה (רמב"ם הלכות סנהדרין פכ"ד ה"י), ואין לך מקצוע בתורה כדיני ממונות וכיו"ב אשר אמרו במשנה סוף פ"י בב"ב - "הרוצה להחכים יעסוק בדיני ממונות", ובס"ד נלך הלוך וגדול עד למאד בעז"ה לעשות צדקה ומשפט כדוד מלך ישראל לשפוט בצדק דלים להוכיח במישור לענוי ארץ לקיים בקרית מלך רב עיר חנה דוד "צדק ילין בה" שכאן ישבו כסאות למשפט. ומגלגלים זכות לידי זכאים ללמוד וללמד לשמור ולעשות את כל דברי ת"ת באהבה.

לסיכום, בעת כזאת אשר רואים בעינינו יום-יום כי קרוב יום ד' לבוא וצדקתו להגלות וזכינו לישב בירושלים להגות בבריתו בחדד ד' עלינו אשר זכר לנו ברית אבותינו, **בידינו להשתדל בלימוד התורה יותר ושיגדלו ויצאו ממקום זה יושבי סנהדראות הבקיאים בכל דיני התורה יודעי דת ודין לישב על גפי מרומי קרת ביראת ד' טהורה עומדת לעד,** אזי בעז"ה ובחסדו יקיים בנו ושבתם וראיתם בין דין לדין ובין נגע לנגע.. וכו'. ובאחרית הימים ישיש עלינו אלוקינו, משוש כל המתאבלים עליה, וכ"ש המשתדלים להחיש גאולתה בעסק התורה ביראה ובאהבה רבה. יראו עינינו וישמח ליבנו אכי"ר.

זה היום עשה ד' נגילה ונשמחה בישועתו הגדולה אשר נמוגו כל יושבי כנען והמה ראו ותמהו כי פדויי ד' שבו ציון ברינה ושמחה על ראשם, קרן ישראל כי גבהה לעיני כל הגוים וראו כל אפסי ארץ את ישועת אלוקינו בגלוי באותות ובמופתים להושיע עמו ולגאול נחלתו תהלות לאל עליון גואלנו ברוך הוא ומבורך בפי כל חי, ד' אלוקי ישראל מלך ומלכותו בכל משלה, וכאשר אמר לברכנו כן ברכנו ויגאלנו בב"א סלה.

במסכת מכות (כ"ד, א) מובא הסיפור הידוע על ר' עקיבא שצחק כאשר ראה שועל יוצא מבית קודש הקדשים כיוון שנבואת אוריה שהתקיימה בטח שתתקיים נבואת זכריה כמבואר שם, ומה נענה אחריו אשר בימינו מתקיימת לנגד עינינו יום יום נבואת זכריה שאליה קיווה: "עוד ישבו זקנים וזקנות ברחובות ירושלים ואיש משענתו בידו מרב ימים...ורחובות העיר ימלאו ילדים וילדות משחקים ברחובותיה" (זכריה ח, ד), ושאבן מאסו הבונים היא א"י בשנות הגלות, הייתה לראש פינה ומבורכת ד' ארצו ממגד שמים ומטל וכו'. בכלל "ואתם הרי ישראל ענפכם תתנו ופריכם תשאו לעמי ישראל כי קרבו לבא" וכמאמר ר' אבא הידוע שאין לך קץ מגולה מזה.

הנה לכבוד יום זה, יום ירושלים, עלה בליבי בס"ד להעלות עניין למען יבוא ד' מהרה לגאלנו בעתה יחישנה, הנה זה עומד אחר כותלנו, תרתי משמע. יש לאל ידינו רב בקירוב גאולה שלימה בכל שלימות; כמאמר 'שאלו שלום ירושלים ישליו אוהביך', עוד נאמר "ציון במשפט תפדה ושביה בצדקה" וכן בתפילה (ע"פ ישעיה א, כו) "השיבה שופטיך כבראשונה ויעציק ככתחילה", ואח"כ יקרא לך עיר הצדק קריה נאמנה'.

ע"י הרמת קרנה של תורת המשפט האלוקית המפוארה שהיא לנו עז ואורה לאסוקי שמעתתא בדיני ממונות שותפים נחלות סנהדרין טוען ונטען ועוד כהנה רבות בנושאי חלק אבן העזר וחושן משפט בטוש"ע, ולבא לפני דייני ישראל לדון בד"ת שבניין האומה וח"ו חורבנה תלוי במידת קלקול המשפט ותיקונו.

כפתור שנפל מבגד בשבת

דניאל סיבוני / שיעור א' • עיון במסכת הנלמדת

רבנו עובדיה יוסף זצוק"ל שנדרש בשאלה זו וכתב שם שאע"פ שהכפתור אינו ראוי למלאכה ואינו ראוי לכיסוי (כמו דלתות הכלים) מ"מ בגלל שראוי להתחבר לחולצה, מותר לטלטל את הכפתור בשבת, וסיים מרן זצוק"ל במסקנתו שמעיקר ההלכה נראה להתיר אבל על המחמיר תע"ב.

ובאחד הימים זיכני ה' להכנס אל הקודש פנימה לשאול את הגאון הגדול רבה של העיר העתיקה בעיה"ק ירושלים ת"ו הרב אביגדור נבנצל שליט"א בדין הכפתור שנפל מחולצה בשבת והשיבני בשם מורו ורבו הגה"ק הגרש"ז אויערבך זצוק"ל שאסור לטלטל את הכפתור משום שצריך תפירה חדשה ואינו ראוי לשימוש כמות שהוא, ולכן הכפתור מוקצה וכן פסק הגאון הגדול הגרי"ש אלישיב זצוק"ל.

ובספר שמירת שבת כהלכתה (במהדורה חדשה עמ' רכה סעיף יב) פסק: הכפתור שנפל מותר לטלטלו ואין בו משום מוקצה וסיים שטוב להחמיר משום שאינו ראוי לכל שימוש.

בהערה שם מחלק בשם הגרש"ז אויערבך זצ"ל שאם הכפתור פשוט ומצוי ולא מקפידים להחזיר דווקא כפתור זה אז אסור לטלטלו אבל אם הכפתור הוא מיוחד נראה שאפשר להקל.

למסקנה נראה, שכפתור שנפל מן הבגד בשבת במקום צורך והכפתור הוא מיוחד אפשר להקל לטלטלו בשבת אבל מ"מ בימינו שיש את רוב סוגי הכפתורים נראה שעדיף להחמיר בכך.

הנה נדרשנו בני החבורה אשר לומדים בסדר צהרים אצל הרב בנימין יגר שליט"א! לענות בדבר שאלה הלכתית מעשית - האם מותר לטלטל כפתור שנפל מחולצה בשבת?

המשנה במסכת שבת בדף קכב,ב: "כל הכלים ניטלין בשבת ודלתותיהן עימהן אע"פ שנתפרקו בשבת". כוונת המשנה שדלת שנתפרקה משידה, תיבה וכו' מותרת בטלטול משום שהדלת היא חלק ממש מן הכלי עצמו ומותרת "אגב אביה". רש"י (ד"ה ואע"פ שנתפרקו) מוסיף שהדלתות שציינו לעיל מותרים בטלטול משום שהן ראויות לשמש ככלי.

הרמב"ם בהלכות שבת (פרק כה הלכה יב) פוסק את המשנה הנ"ל להלכה וכן הריף והר"ן, וכך גם מרן בשו"ע בסימן שח סעיף ח': "כל הכלים הניטלים בשבת דלתותיהן שנתפרקו מהם ניטלים בין נתפרקו בחול בין נתפרקו בשבת".

הפוסקים בני זמנינו דנים האם כפתור החולצה שנפל דומה לדלת של שידה תיבה ומגדל שנתפרקו בשבת?

נקודת הדיון היא האם הכפתור דומה לדלתות הכלים שניטלין בשבת משום שאפשר להגיד שכפתור דומה לדלתות הכלים ששניהם מוכנים בטלטול אגב אביהם, ולכן מותר בטלטול. ומאידך גיסא אפשר להגיד שהכפתור אסור בטלטול משום שסוף כל סוף אינו ראוי לשימוש ואי אפשר להשוותו לדלתות הכלים משום שדלתות הכלים ראויים לכסות בהם (ראוי לשימוש).

והנה בעת כתיבת תשובה זו זיכני ה' והאיר את עיני לחזות בספר הנפלא "יביע אומר" (או"ח ח"ז סימן לח אות ד) למרן גאון ישראל

תפלת "הנכנס לבית המדרש" נריה פרטוש / שיעור ה' • אליבא דהלכתא

בגמרא (שם) וכתב "הלא תראה שלא אמר בכניסתו מה היה אומר שמשמע שזה רק ספור מה שהיה אומר ר' נחוניא בן הקנה ותהיה הרשות בידינו אלא אמר בכניסתו מה הוא אומר ר"ל אם נכנס הנכנס לבית המדרש מה הוא צריך לומר", וכך פסק הרמב"ם ביד החזקה (פ"י הל' כ"ג מהל' ברכות). גם מדברי הרי"ף והרא"ש נשמע שישנו חיוב באמירת תפילה זו כיוון שהם העתיקו את דברי המשנה והברייתא בפירושם, וכידוע אין דרכם להעתיק בפירושם מה שאין בו נפק"מ להלכה.

להלכה, פסקו הטור (סוף סי' ק"י) והשו"ע (סי' ק"י ס"ח) שצריך לומר תפילה זו וכך כותב השו"ע "הנכנס לבית המדרש יתפלל יר"מ ה' אלהינו ואלהי אבותינו שלא אכשל בדבר הלכה וכו' וביציאתו יאמר מודה אני לפניך ה' אלהי ששמת חלקי מיושבי בית המדרש".

לאחר שביררנו שיש חיוב לומר תפילה זו, יש לשאול מהם המצבים בהם יש לאומרה והאם תפילה זו נאמרת לפני כל לימוד בכל מצב שהוא או שמא ישנם מצבים שאין שייך להתפלל תפילה זו. כדי לדון בשאלה זו נביא תחילה את לשון התפילה במלואה כפי שהובאה בברייתא בגמרא (שם) "תנו רבנן בכניסתו מהו אומר יהי רצון מלפניך ה' אלהי שלא יארע דבר תקלה על ידי ולא אכשל בדבר

בכל ספר גמרא שנפתח תופיע בתחילתו תפילת רבי נחוניא בן הקנה אותה נוהגים לומר קודם הלימוד. אך האם באמת יש חיוב לומר תפילה זו? והאם ישנם מצבים שאין שייך לאומרה? ננסה לגעת מעט בשאלות אלו.

אומרת המשנה בברכות (דף כ"ח:): "רבי נחוניא בן הקנה היה מתפלל בכניסתו לבית המדרש וביציאתו תפלה קצרה אמרו לו מה מקום לתפלה זו אמר להם בכניסתי אני מתפלל שלא יארע דבר תקלה על ידי וביציאתי אני נותן הודאה על חלקי". מפשט דברי המשנה היה אפשר להסיק שכלל אין חיוב לומר תפילה זו ומשנתנו רק מספרת לנו על מנהגו של רנב"ה, ואכן כך כותב הריטב"א על דברי המשנה וז"ל "מתני' רבי נחוניא בן הקנה היה מתפלל וכו'. אידי דאיירי מענין תפלה אייתי הא תפלה הכא ולא נפקא לן מידי. ואשמועינן דמי שרוצה לומר הכי הרשות בידו", כלומר, המשנה חידשה אך ורק שיש היתר להתפלל תפילה זו.

לעומת זאת הרמב"ם בפירושו למשנה כותב במפורש כי יש חיוב באמירת תפילה זו ואין זה בגדר רשות וז"ל הרמב"ם (פיה"מ פ"ד מ"ב) "ושתי תפלות אלו חובה על כל מי שנכנס לבית המדרש ללמוד". הרמב"ם מוכיח את דבריו מפשט לשון הברייתא המופיעה

¹ ואכן תודה מיוחדת לרב שהקדיש מזמנו לעריכת המאמר.

הלכה וישמחו כי חברי ולא אומר על טמא טהור ולא על טהור טמא ולא יכשלו חברי בדבר הלכה ואשמח בהם".

לכאורה, מפשט לשון הברייתא ונוסח התפילה עולה שיש שלושה תנאים בהם נוסח תפילה זו רלוונטי-

א. לימוד בבית המדרש. ב. לימוד בחבורה. ג. לימוד להלכה. ברם, נראה שאפשר לומר שאין אמירת התפילה מותנה דווקא בלימוד במבנה בית המדרש, ולשון 'בית המדרש' המופיעה בגמרא ובפוסקים אינה אלא שיגרא דלישנא, שרגילות הלימוד בחבורה להיעשות בבית המדרש, אך גם במקרה בו הלימוד בחבורה נעשה בבית פרטי במסגרת שיעור וכדו' יש לומר תפילה זו. ראה לדבר אפשר למצוא בדברי הכף החיים (סי' ק"י אות ס') שכתב "והאר"י ז"ל היה אומר תפלה זו כשהיה לומד עם חברי הישיבה אפילו כשהיו לומדים בביתו". אם דברינו נכונים הרי שיוצא מכך כמה חידושים גדולים להלכה. לדוגמה, בחור ישיבה הלומד גמרא בבקיות (ויש שיאמרו אף בעיון) אינו צריך לומר תפילה זו כמו כן אף אברך הלומד בביתו ביחידות ג"כ אינו צריך לאומרה.

הט"ז (סי' ק"י ס"ק ח') הרגיש בדבר וכתב "הנכנס לבה"מ נ"ל דה"ה במי שישב ללמוד אפילו ביחידות ובפרט במי שהגיע להוראה וי"ל נוסחא א' קצרה כוללת הרבה וזו היא יר"מ יאו"א שתאיר עיני במאור תורתך ותצילני מכל מכשול וטעות הן בדיני איסור והיתר הן בדיני ממונות הן בהוראה הן בלימוד גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך ומה ששגיתי כבר העמידני על האמת ואל תצל מפי דבר אמת עד מאד כי ה' יתן חכמה מפיו דעת ותבונה". נראה שכוונת הט"ז לומר שדווקא אדם הלומד בבית המדרש ובחבורה (עיין מה שהערנו למעלה) יאמר תפילה זו אך אדם הלומד ביחידות צריך לומר את הנוסח שמביא הט"ז השייכת אף לאדם הלומד ביחידות,

ובפרט אם אדם זה הוא מורה הוראות. כמו כן אפשר להסיק מדברי הט"ז שאף אנשים שאינם מורי הוראות צריכים לומר את תפילת בית המדרש כשהם לומדים בחבורה (וכך דייק ג"כ הפסקי תשובות).

לעומת הט"ז, הכף החיים (סי' אות נ"ט) כותב כי אף הלומד ביחידות יאמר את נוסח התפילה המובא בגמרא אך עליו להשמיט את הקטעים השייכים ללימוד בחבורה.

נציין כי אף שמדברי הגמרא נשמע שיש לומר תפילה זו קודם כל לימוד ולימוד (לדוג' לפני כל סדר בישיבה). האחרונים הביאו את מנהג האר"י שהיה נוהג לומר תפילה זו בכל בוקר וממילא משמע שיש לומר תפילה זו בתחילת הלימוד ביום בלבד וכך הביא הפסקי תשובות בשם ספר "אורח נאמן".

להלכה הורה מו"ר הגר"א נבנצל שליט"א (לפי הבנתי):

א: עיקר החיוב הוא בלימוד "אליבא דהלכתא" ובחבורה.

ב: אין חילוק בין מורי הוראות בפועל ללומדים צעירים.

ג: אף הלומדים בעיון יכולים לומר תפילה זו.

ד: בלימוד מחשבה ובקיות לא שייך לאומרה.

ה: אין חשיבות שהלימוד יתקיים דווקא בבית המדרש.

ו: די לאומרה פעם אחת ביום אך אפשר לאומרה לפני כל סדר וסדר.

ז: לגבי לומד ביחידות לא הכריע הרב אם יש עדיפות לנהוג כדברי הט"ז או כדברי הכה"ח.

בירור חובת אמירת הלל ביום ירושלים

ר' חנוך שטראוס • הלכות חג בחג

ונראה לומר שבהחלט זהו נס שהיה לכלל ישראל למרות שלא כל עם ישראל היה בארץ. ראשית משום שנס שקרא לעם ישראל בארץ ישראל- נחשב כנס לכלל ישראל, משום שהגמרא⁴ אומרת שהעם היושב בארץ נקרא "קהל" למרות שרק מעטם גרים בארץ (הרב זצ"ל בשו"ת אורח משפט, קמ"ד אות יד).

פרט לכך, הקמת מדינת ישראל נתנה "גב" לכל היהודים בעולם, גם בזה כמובן שתמיד מי שגר בחו"ל יכול לעלות לארץ (כמו שאנו זוכים שע"י ישיבתנו הק' עולים הרבה לארץ), וגם שהמדינה מרגישה אחריות על היהודים שגרים בחו"ל ומנסה בכל דרך לעזור להם כמו שראינו אף לאחרונה את האכפתיות וניסיון העזרה של המדינה ליהודים שבחו"ל.

הרב אליעזר מלמד⁵ שליט"א כותב שבתחילה החליטה מועצת הרבנות הראשית לומר הלל בלא ברכה, אולם לאחר שהמדינה הגיעה לשנה העשרים ושש, וכבר זכינו לשחרר את יהודה ושומרון, ואף ממלחמת יום כיפור, התכנסה הרבנות הראשית שוב, ביוזמת הרב הראשי הרב שלמה גורן זצ"ל, בכ"ה ניסן תשל"ד, לדון באמירת הלל ביום העצמאות, והוחלט ברוב דעות, שיש מקום גדול לומר הלל שלם בברכה, וכך הנהיג הרב צבי יהודה בישיבת "מרכז הרב".

לקראת יום ירושלים הבעל"ט א"ה, חשבתי לכתוב בקיצור על בירור אמירת הלל ביום העצמאות וביום ירושלים.

ביום העצמאות ה' באייר תש"ח זכה עם ישראל להקים מדינה, וזכינו מתוך כך לקיים מצוות ישוב ארץ ישראל. במלחמת ששת הימים זכה עם ישראל לניצחון כביר על אויביו, המלחמה התנהלה בשלוש חזיתות, ובמשך ששת ימי המלחמה, נשבר מטה עוזם של אויבינו לרסיסים ונחלו תבוסה מוחלטת. באותם הימים שוחררו כל המקומות הקדושים ביהודה ושומרון, ובראשם ירושלים ומקום המקדש, ועימם חצי האי סיני והגולן.

ימי אמירת ההלל

הגמרא בעריכין (י, א), אומרת שיש רק שמונה עשרה ימים שאומרים בהם הלל שלם, אבל מהגמרא בפסחים (ק"ז, א) עולה שיש לומר הלל גם על כל צרה וצרה שלא תבוא על עם ישראל, וכשנגאלים אומרים אותו על גאולתן.

ר"ת² כותב שהחובה היא דווקא שמדובר על הצלה של כלל ישראל, וכך פסק החיד"א³.

לפי זה יש לשאול האם הקמת מדינת ישראל והניצחון במלחמת השחרור נחשבים כנס שקרה לכלל ישראל, שהרי רק חלק מעם ישראל היה באותו זמן בארץ.

⁴ הוריות ג, א.

⁵ פניני הלכה זמנים עמ' 81

² הובא בתלמידי רבינו יונה ברכות ז, ב ד"ה ורבינו.

³ שו"ת חיים שאל, ח"ב, סי' י"א.

והשי"ת יחיש לגאלינו גאולה שלמה, ונודה לו שיר חדש על גאולתינו ועל פדיון נפשנו במהרה בימינו, אמן!¹¹

למעשה חלק מהפוסקים הורו לומר הלל בלי ברכה וביניהם הרב עובדיה⁶. הרב אברהם שפירא והרב מרדכי אליהו לא היו מברכים בעצמם⁷.

וחלק סברו שיש לומר עם ברכה, והם: הרב משולם ראטה⁸, הרב הרצוג והרב עוזיאל⁹, הרב צבי יהודה¹⁰, וכן דעת הרב יוסף משאש (אוצר המכתבים ח"ג סי' אלף תשסט) לומר הלל גמור(ברכה).

לאן נעלמה הבחירה החופשית??

אפרים זקס / שיעור ב' • צו השעה

כל זה מראה לנו שלכפיית ההר כגיגית הייתה סיבה בפני עצמה, לא בגלל איזה חשש שמא עם ישראל יחזור בו, אלא היה משהו עקרוני שהיה נצרך לקבלת התורה שהיה ניתן להשיג רק על ידי כפיית ההר כגיגית.

המהר"ל הולך בנתיב אחר. במבט ראשוני אפשר לחשוב שהבחירה החופשית היא פסגת הביטוי של העולם האנושי, הפסגה של העולם הפנימי שלנו. מה שאנחנו רוצים זה מה שאנחנו באמת, וכל פעם שנמנעת מאיתנו הבחירה החופשית אנו מתקוממים. אמנם מסביר לנו המהר"ל שדווקא מה שתלוי בבחירה הוא לא מוכרח, כי עצם האפשרות לבחור בדבר מסוים מורה על כך שהיה באפשרותנו לבחור אחרת.

לפי זה, קבלת התורה לא הייתה יכולה להיות מצד הרצון בלבד, כי זה היה מראה כאילו התורה לא שייכת לנו מבחינה מהותית-פנימית, כי היא ניתנת לביטול, ובלשון המהר"ל – אפשר שיהיה ואפשר שלא יהיה. אך הכפייה נועדה להראות שקבלת התורה הייתה מוכרחת לגמרי, שהתורה מתאימה לנו באופן טבעי.

כפיית ההר כגיגית גילתה מימד נוסף ליחס שבינינו לבין התורה. במקום שנחשוב שהתורה שייכת לנו רק מצד בחירתנו (ואם כן זה נתון לביטול), מעמד הר סיני מגלה לנו שהתורה היא חלק ממהותנו, הדבר הכי מרכזי בזהותנו, אקסיומה שלא ניתן לברוח ממנה.

יש הרבה מה לקחת מהבנה זו לעבודת ה' הפרטית שלנו. אזכיר רק דבר אחד: לפעמים אנחנו נפגשים עם בני עמנו שנדמה לנו שהם רחוקים מהתורה. לפעמים אנחנו רואים גם אנשים שנראים רחוקים מהמוסר האנושי הפשוט. והאמת היא שלפעמים אנחנו מרגישים שאנחנו בעצמינו כאלה.

אמנם המבט הנכון והאמתי הוא – **הסתכל פנימה!** בתוך תוכנו, בלב כל אחד ואחד מאתנו, נמצאת השייכות הטבעית לתורה, שייכות שלא ניתנת לביטול. השייכות הזאת נמצאת עמוק בנשמתנו. היא לא תלויה בבחירתנו, ולכן היא עומדת לנו לעד ולנצח נצחים. ולנו, נותר רק לגלות אותה. מרצוננו החופשי...

הפוסקים המתארים את מתן תורה מבטאים נכונות וציפייה מצד עם ישראל לקבל עול תורה ומצוות. כך מצינו בכמה מקומות: **"ויצענו כל העם יחדיו ויאמרו: כל אשר דיבר ה' נעשה" (שמות י"ט, ח')**. וכן: **"ויאמרו כל אשר דיבר ה' נעשה ונשמע" (שמות כ"ד, ז')**.

אמרו חז"ל שהזכות על קבלת התורה ב"נעשה ונשמע", עומדת לעם ישראל לנצח נצחים(שבת פ"ט ע"ב).

אמנם כמה מפתיע המדרש המופיע במסכת שבת (פ"ח ע"ב).

"ויתיצבו בתחתית ההר" – אמר רב אבדימי בר חמא בר חסא: מלמד שכפה הקב"ה עליהם את ההר כגיגית, ואמר להם: אם אתם מקבלים את התורה מוטב, ואם לאו – שם תהיה קבורתכם.

מדרש זה במבט ראשוני אינו מובן כלל וכלל. הרי כבר נודע לנו שעם ישראל היה מוכן לקבל את התורה מרצון! מדוע יש צורך בכפייה? מה היא תועיל? משל שמבטא יפה את התמיה שיש על מדרש זה שמעתי פעם **מהרב חיים דרוקמן שליט"א**: אם אני מביא לחבר שלי מתנה, בוודאי שהוא יהיה שמח בכך. אבל כמה משונה יהיה הדבר אם בעת הענקתי לו את המתנה לפתע ישלף אקדח ויאיים עלי שאם לא אתן לו את המתנה יירה בי! לכאורה אין בזה שום הגיון, הרי רציתי מראש לתת לו! אם כן, עלינו לברר מה הייתה התכלית בכפיית התורה על עם ישראל.

התוספות (שם) שואל שאלה זו ומסביר את הצורך בכפיית הר כגיגית כך: אמנם עם ישראל קיבלו את התורה מרצונם החופשי. אבל היה חשש שהנוראות של מעמד הר סיני תגרום לעם ישראל לירא כל כך עד שכבר לא ירצו לקבל את התורה. הכפייה היא מעין רשת ביטחון, דרך לוודא שעם ישראל לא יחזור בו.

אמנם פירוש זה גם קשה לקבל מכמה סיבות¹², כפי שמעיר **המהר"ל מפראג** (תפארת ישראל פרק ל"ב):

(א) אם כל קבלת התורה נעשתה בכפייה, מה השבח הגדול של עם ישראל שאמרו 'נעשה ונשמע' והגמ' אומרת ששכרם שמור בזכות זה לדורי דורות? איזו זכות זו לקבל את הדברים בכפייה??

(ב) לפי הפירוש של תוספות נשארת קושיה – מדוע יש צורך בכפיית הר כגיגית עכשיו, כשעוד לא חזרו בהם? אולי לא יחזרו בהם וכל הכפייה תהיה לשווא? מילא אם ירצו לחזור בהם ניתן להבין למה יש צורך בכפייה, אבל בינתיים עם ישראל לא הראה שום סימן של נדנוד!

¹⁰ הצטער הרצי"ה שלא קבעו מייד לומר הלל עם ברכה ביום העצמאות, וכאשר נתקן הדבר על ידי הרב גורן לאחר הניצחון במלחמת יום הכיפורים, שמח הרצי"ה מאוד.

¹¹ סיומת החשובה של הרב עובדיה הנ"ל.

¹² עיין "מי מרום" לרב חרל"פ כרך טו', מאמר ל' שמסביר בעומק את דברי התוספות.

⁶ הרב עובדיה בשו"ת יביא אומר ח"ו, אור"ח סי' מ"א אות ה' כתב שאין לחייב לומר הלל גמור בברכה משום שעוד הדרך ארוכה מבחינה מוסרית ורוחנית.

⁷ פניני הלכה זמנים עמ' 82.

⁸ קול מבשר ח"א כא.

⁹ הם רצו לקבוע מייד אחרי הקמת המדינה לומר הלל עם ברכה אלא שנמסרה להם על התנגדותם של החזו"א ועוד רבנים, ולכן לא רצו להרבות במחלוקות ונמנעו מלקבוע לאומרו עם ברכה.